

XORIJIY TILLARNI O'RGANISHNING INNOVATSION USLUBLARI

Abdug'aniev Sayidmurod Abdumalikovich

*Termiz davlat universiteti Xorijiy Filologiya fakulteti Xorijiy til va adabiyoti
3-kurs talabasi*

Annatatsiya: *Ushbu maqolada ingliz tilini o'rganishning bir qator interfaol va inavatsion usullari ko'rsatib o'tilgan. Yangicha metodlarni qo'llash usullari va innavatsion yondashuvlar ko'rsatilgan.*

Kalit so'zlar: *Ingliz tili harflari. Indivisibiliti. Ingliz tilining tarixiy merosi. Amerikada ingliz tili*

Ingliz tili bugungi jamiyatning tili. Uni bilmay turib yaxshi ishga joylasha olish, biror joyga sayoxatga jo'nab ketish usiz bemalol muloqatda bo'lish amri mahol. Bu til har bir mamlakatda alohida ehtiromga sazovor. Uni yaxshilab o'rganib olib siz o'zingiz uchun yangi texnologik olamni kashf etasiz va shu olamda juda ko'p qiziqarli malumotlarga ega bo'lasiz. Agar siz bu to'g'risida, yangi ingliz tili imlosining qoidalari, so'z turkumlari va boshqa yana ko'p narsalar to'g'risida ma'lumotlarni topasiz. Buyuk Britaniya bilan Amerika Qo'shma Shtatlari ushbu ikki mamlakatning o'rtasida hanuzgacha jamiyat uchun tushunarsiz bo'lib kelayotgan tik munosabatkarishakillangan. Ular orasidagi nizolar allaqachonlardan beri vujudga kelgan. Har bir mamlakat bu tilga o'zi tomonidan yangiliklar kiritishga harakat qiladi. Amerikaning yosh avlodga taniqli bo'lgan NoaUebster lug'atini o'rganishni taklif qilgan. Shunday payt ham bo'lganki bu tilda gapirish taqiqlangan. Bunday qonun 1969 yilda AQSH ningIllinoys shtatida chiqqan. Ularning rasmiy tili amerika tili deb tan olingan. Birinchi qarashda ularning orasida hech qanday farq ham yo'qday tuyuladi, ammo aslida ingliz tilining 24 shevasi mavjud. Bu turli asarlarning mualliflari bo'lgan yozuvchilar uchun misilsiz qiyinchiliklar tug'diradi. Mana, masalan mashxur qahramon GarriPotter to'g'risidagi kitob. Uni butun Amerika aholisi bemalol o'qiy olishi uchun ingliz tilidan Amerikacha ingliz tiliga tarjima qilishga to'g'ri kelgan. Ingliz tili harflari juda qiziqarli fakt aniqlangan! Luhatdaeng ko'p uchraydigan harf

- 'E', eng kam uchraydigani esa - 'Q'. Amerikada ingliz tili bilan bevosita tanish bo'lganlar bir hil harflar turli talaffuz qilinishi mumkinligini juda yaxshi biladi. Hammasi gap va uning intonatsiyasiga bog'liq. Gapdagi bitta harf bir nechta xarf birikmalariga ega bo'lishi mumkin. Ingliz tili lug'atining interpretatsiyasida yana bir harf bo'lgan. Bu o'ziga hos so'zlarda uchrab turgan. Uning hozir bo'lishi so'zning ma'nosini zarracha o'zgartirmagan,

shuning uchun ham bugungi kunda bu harf ingliz tilidagi so'zlardan chiqib ketgan bo'lsa kerak. Ingliz tilining so'zlari deyarli har bir tilda o'zining talaffuzi, imlo qoidalari va jaranglashi bilan ajralib turadigan so'zlari bor . Keling bir nechta misolni ko'rib chiqaylik: rhythms so'zining tarjimai ritmlar. Bu so'zda birorta ham unli harf yo'q va u ingliz tilida bu tarzda eng uzun so'z deb hisoblanadi. Indivisibiliti – bu birlik. E'tibor bergan bo'lsangiz (i) unli harfi bu so'zda 7 marta uchraydi. Bu so'z ingliz tili uchun eng oddiy so'zlardan bittasi. Keyingi so'z -set. Birinchi qarashda mittigina bo'lib ko'ringan bu so'z fe'l uchun 7 xil ma'noga ega. Bu hali hammasi emas! Ushbu so'z talaffuzning juda ko'p variantlari mavjud . Bu so'zning xilma-xillig tarjimani qiyinlashtiradi, shuning uchun ham so'zning talaffuzi bilan butun gapning ma'nosiga chuqur e'tibor berish kerak. Ingliz tilida eng uzun so'z hisoblanadigan so'z ham mavjud bu PNEUMONOLTRAMICROSCOPICSILICOVOLCANOCONIOSIS bu so'z ingliz tilida haqiqatdan ham ishlatishga ishonish qiyin. U kasallikni va uning nomlanishini anglatuvchi gap sifatida tarjima qilinadi. Xatto oddiy lug'atda xam tasavvufli holatlar uchrab turadi . Uzoq 1932 yildan 1940 yilga qadar dord- sharp so'z mavjud bo'lgan. Uning hech qanday ma'nosi bo'lmagan, chunki u anglashilmovchilik natijasida lug'atga qo'shilib qolgan . Ingliz tilidagi gaplar tez aytish o'yini nafaqat boshqa tillarda ingliz tilida ham uning o'ziga yarasha o'rni bor. Masalan ularning biri – Thesixthsicksheik'ssixthsheep'ssick. Harflarni yaxshilab o'rganish uchun ingliz tilining barcha harflari hozir bo'lgan gap ham mavjud . “I am “ bilan “ I do” so'z iboralarini deyarli har bir maktab o'quvchisi biladi. Bu iboralar eng qisqa gaplar. Eng uzun gapga kelsak , uning tarkibida 13955 nafar so'z bor. Ingliz tilining tarixiy merosi ingliz tilining dunyoga kelish tarixi o'z ildizlari bilan Germaniya tomonga qarab ketadi. O'rta asrlarda Germaniyaning qabilalari qachonlardandirrimliklar tomonidan o'zlashtirib olingan Biritaniya yeriga bostirib kirgan va muloqot davomida yangi tushunarsiz til til vujudga kelgan. Qadimiy ingliz tili hozirgisidan farq qiladi. Masalan: “ bride” so'zining tarjimai “kelin” qadimiy tilda esa bu yegulik tayyorlash jarayonini anglatgan. O'sha davrdan buyon ko'p so'zlar o'zlashtirilgan, so'zlarning nafaqat jaranglashi-yu ma'nosi , imlo qoidalari ham o'zgarib ketgan. Yana shunisi ma'lumki 15 asrga qadar bu tild tinish belgilari umuman bo'lmagan. Bu til boymi yoki kambag'almi? Ingliz tilini sevuchilarning ko'pchiligi bu til soddaligi va kundalik hayotiyiligi tufayli juda ommalashib ketganligi to'g'risidagi nazaryani doim takidlaydilar . Biroq bu nazariya rad qilinishga loyiq . O'zingiz tassavurqilib ko'ring aynan sbu tilda tahminan 800 mingdan ortiq so'z bor . Nafaqat so'zlar balki sino'nim qatorlari ham o'zimizning talaffuz etilishi bilan

juda boy. Masalan: “drunk” ao‘zining tarjimasi “ mast” ma’nosini beradi, bu oddiy so‘zning 2241 sinonimi mavjud, bu juda katta son. Bu rekort hatto Ginnes rekordlar kitobiga ham kiritilgan. Bunaqasini boshqa birorta tilda ham topa olmasligingiz aniq. Ingliz tili biror joyda turib qolgani yo‘q, u doimo yangi so‘zlar bilan yangilanib borayabdi. Bu ham tilni yaxshiroq o‘rganib olish uchun juda zarur. Yuqorida keltirilgan faktlarga asoslanib shunday xulosa chiqarish munkinki bu til hali juda uzoq yillar(ehtimol asrlar) davomida insoniyat muloqot uchun foydalanib kelayotgan tillarning tojdori bo‘lib qoladi. Uni o‘rganish tinmay rivojlanishga tayyor barcha talabalar, o‘quvchilar va oddiy odamlarning asosiy maqsadi bo‘lib boradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. J.Yo'ldoshev, S.Usmonov, “Pedagogik texnologiya asoslari”, T., 2004.
2. J.Yo'ldoshev, “Ta'lim yangilanish yo'lida”, T., 2000.
3. Ptiyukov V.Yu., “Osnov pedagogicheskoy texnologi”, M., 1999.
4. www.tests-tests.com
5. www.psiholog1.ru
6. www.uzedu.uz
7. www.ziyonet.uz